

Els drets culturals deixen de ser una excepció

Published by [Interacció](#) [1] on 29/04/2021 - 07:00 | Last modification: 31/07/2026 - 12:36

Aquest article de Yvonne Donders representa una síntesi madura de més de dues dècades de debat sobre els drets culturals dins del dret internacional dels drets humans. Escrit quan el mandat de la Relatora Especial de Nacions Unides sobre drets culturals complia deu anys, el text defensa que els drets culturals han deixat de ser els "parents pobres" del sistema internacional i han esdevingut una part consolidada dels drets humans. L'interès del treball no rau només en aquesta constatació. També ofereix una reconstrucció rigorosa dels principals debats que continuen oberts: què són exactament els drets culturals, qui n'és titular, fins on arriben, com es relacionen amb les comunitats i quins límits tenen davant pràctiques culturals que vulneren altres drets humans.

?Els drets culturals protegeixen la dignitat de les persones a través de les seves múltiples formes de pertinença cultural.

Una de les primeres aportacions de l'article consisteix a qüestionar la idea que els drets culturals constitueixen una categoria jurídica homogènia. Donders mostra que aquesta classificació és més problemàtica del que sovint es pressuposa. El dret a participar en la vida cultural és evidentment un dret cultural, igual que el dret de les minories a gaudir de la seva pròpia cultura. Tot i això, altres drets, com la llibertat d'expressió, la llibertat religiosa o el dret a l'educació, també tenen una dimensió cultural essencial. Els drets culturals apareixen així com un conjunt transversal que travessa les divisions tradicionals entre drets civils, polítics, econòmics i socials.

L'autora proposa entendre els drets culturals com aquells que protegeixen els interessos culturals de les persones i les comunitats i que permeten preservar, desenvolupar i transformar les seves identitats culturals. Aquesta definició incorpora un element especialment rellevant: la identitat cultural no és una realitat fixa que el dret simplement conserva, sinó un procés viu que inclou també la possibilitat de canviar. Els drets culturals protegeixen tant la continuïtat com la transformació de les cultures.

Aquesta concepció només és possible perquè el mateix concepte de cultura també ha evolucionat. Donders recull la interpretació desenvolupada per la Unesco i pels òrgans de Nacions Unides, segons la qual la cultura no es limita a les arts o al patrimoni. Inclou les formes de vida, les llengües, els coneixements, les creences, les pràctiques socials, les tecnologies, els sistemes de valors i les maneres d'habitar el món. La cultura deixa de ser un conjunt d'obres per convertir-se en el marc dins del qual les persones construeixen significat i donen sentit a la seva existència.

Aquest desplaçament modifica profundament el contingut del dret a participar en la vida cultural. L'autora mostra com el Comentari General núm. 21 del Comitè de Drets Econòmics, Socials i Culturals amplia notablement aquest dret. Participar ja no significa únicament accedir a equipaments o consumir activitats culturals. Inclou tres dimensions inseparables: accedir, participar activament i contribuir a la vida cultural. Les persones tenen dret no només a gaudir de la cultura existent, sinó també a crear-la, transformar-la i intervenir en les decisions que l'afecten.

Aquesta ampliació també redefeix les obligacions dels estats. Garantir els drets culturals exigeix assegurar la disponibilitat dels recursos culturals, la seva accessibilitat física, econòmica i informativa, la seva acceptabilitat per a les comunitats, la seva adaptabilitat als contextos canviants i la seva adequació cultural. El dret cultural deixa de consistir únicament en una prohibició d'interferència i es converteix també en una responsabilitat positiva de les polítiques públiques.

Un dels debats centrals de l'article és la titularitat dels drets culturals. Donders defensa que la contraposició entre drets individuals i drets col·lectius resulta excessivament simplificadora. El dret internacional ha desenvolupat tres formes diferents de dimensió col·lectiva: drets de les comunitats, drets exercits pels individus com a membres d'una comunitat i drets individuals que només poden desplegar-se plenament en contextos col·lectius. Aquesta

arquitectura jurídica permet reconèixer que les cultures són necessàriament compartides sense dissoldre la centralitat de la persona com a subjecte dels drets humans.

L'autora dedica una part important del treball a respondre una de les objeccions més recurrents contra els drets culturals: la possibilitat que serveixin per justificar pràctiques discriminatòries o violacions dels drets humans. La resposta és clara. Els drets culturals no protegeixen qualsevol pràctica cultural. Les pràctiques que vulneren drets fonamentals, com la mutilació genital femenina, els matrimonis forçats o altres formes de violència, no poden invocar la cultura com a justificació. El sistema internacional estableix que la diversitat cultural no pot limitar l'abast universal dels drets humans.

Aquest plantejament condueix directament al debat entre universalisme i relativisme cultural. Donders sosté que aquesta oposició és avui menys útil del que havia estat en dècades anteriors. Els drets humans són universals perquè protegeixen la dignitat de totes les persones. Això no implica que la seva aplicació hagi de ser uniforme. Els estats poden adaptar-ne la implementació als contextos culturals sempre que no en comprometin el contingut essencial. La universalitat es refereix als drets, mentre que la seva realització admet una pluralitat de formes.

Les conclusions de l'article són prudentes. Donders considera que els drets culturals han passat de la controvèrsia al reconeixement institucional. Existeixen una doctrina més desenvolupada, mecanismes específics dins de Nacions Unides i una interpretació jurídica molt més sòlida que fa dues dècades. Tot i això, la implementació continua sent desigual. Molts estats encara consideren els drets culturals com a orientacions polítiques més que no pas com a drets exigibles, i persisteixen dificultats conceptuals derivades de la mateixa amplitud del concepte de cultura.

Des d'una perspectiva actual, el principal interès d'aquest text és que mostra la consolidació d'un canvi profund dins del dret internacional. Els drets culturals ja no apareixen com una categoria marginal destinada exclusivament a protegir artistes o minories. Esdevenen el marc des del qual es reconeix que la participació en la vida cultural, la construcció de les identitats, la diversitat i la possibilitat de crear significats compartits formen part de la dignitat humana. Aquesta consolidació no tanca els debats oberts. Al contrari, proporciona una base jurídica molt més sòlida per afrontar les noves qüestions plantejades per la digitalització, les migracions, el patrimoni, el canvi climàtic o la governança cultural. (n. de l'e., 2026)

Referència

Donders, Y. (2020). *Cultural rights in International Human Rights Law: From controversy to celebration*. Amsterdam Centre for International Law, University of Amsterdam.

[Text complet \(pdf\)](#) [2]

Categories: Publicacions acadèmiques

Categories: Recursos i publicacions

Tags: drets culturals

Tags: diversitat cultural

Tags: pensament cultural

Tags: recerca cultural

Tags: estudis socials de la cultura

- [3]

Source URL: <https://interaccio.diba.cat/en/news/2021/04/dretsculturals-excepcio>

Links:

[1] <https://interaccio.diba.cat/en/members/interaccio>

[2] <https://interaccio.diba.cat/sites/interaccio.diba.cat/files/ssrn-3635993.pdf>

[3] <https://interaccio.diba.cat/node/8586>

